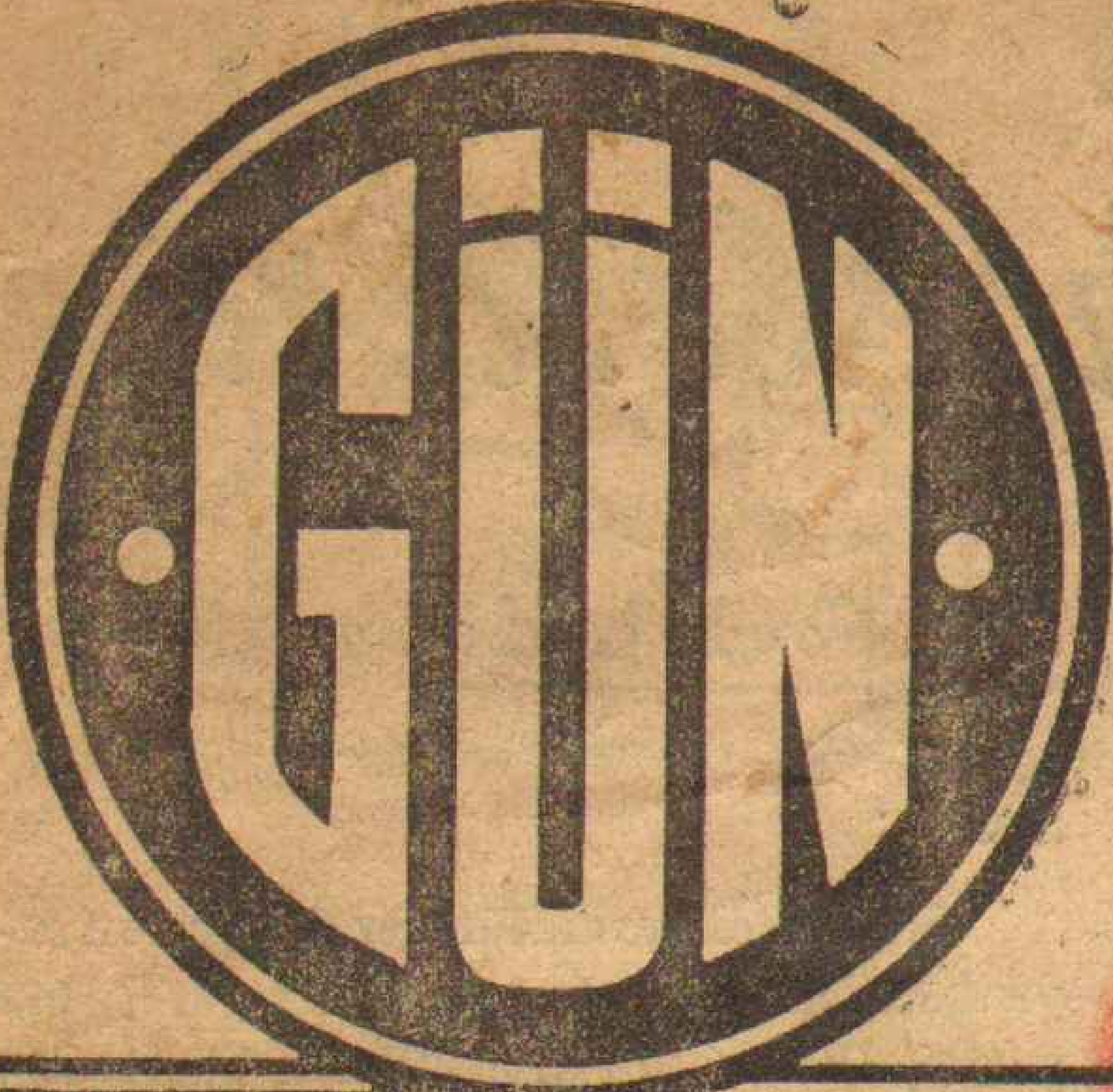

HAFTALIK
Kültür ve Aktüalite dergisi

Gayemiz, millî ve insanî kültüre hizmettir.

Bizi Kirletemezsiniz

Hasan TANRIKUT

Recep Peker şunu bilsin ki "Günü,, çıkaranlar varlarını yoklarını halk ve demokrası oğruna ortaya koymuş, Atatürkün inkilâpçı dehasını devam ettiren korku bilmez adamlardır.

15 Temmuz 1946
SALI

BU SAYIDA

Harlk Hareketleri
Behçet ATILGAN

Serbest nâzım hususiyeti
Asım SARP

Ahlâk Tarihi
Hasan TANRIKUT

Maksim Gorki
Oktay AKBAL

Kültür dünyası
Rasih N. İLERİ

Haftanın hicvi
Doğan RUŞENAY

Kıtlık (Hikâye)
Ali DÜNDAR

Şiirler
Fıkralar
Kültür haberleri
V. S.

SAYİ
21
20 Kuruş

Recep Peker'in Kütahyada halktan rey dilerken söylediği nutukta, bizi propagandasına âlet etmek suretile oynamak istediği oyunu elbette okuyucularımız da bizim kadar biliyorlar. Dürüst bir seçim yapıldığı intibaını halka yutturabilmek için "Seçim nutukları,, vererek göz boyamağa mecbur olan Peker gibileri, kuvvetlerini halktan, memleketin öz dâvalarından alamıyacak hale düşmüş olduklarından bütün muhalefeti "ajan, beşinci kol,, diye gösteriyor, halkı, onun en hakikî dostu olanlarla korkutmağa kalkıyorlar. Memlekette bir beşinci kol varsa o, bu vatana müstemleke gözüyle bakanların beşinci koludur. Ve halkın bugünkü sefalet ve sıkıntısından mesul olan karaborsacılar bunların dostları ve yardakçılarıdır.

Dünyanın hiç bir yerinde namus ve insaf ehli insanların affedemiyeceli bu çeşit propaganda bizde günlük basbayağı, alışılmış bir şey halini aldı.

Bir ispat vasıtasına mâlik olması, bizim tertemiz istikbalimiz ve apaçık faaliyetimiz dolayısile imkânsız olduğu halde bu zat kalkar da bize "düşman ajanı,, derse ve bizim de kendisinin vaziyetine düşmeyi bir an kabul edip Peker'e meselâ "Entelijans servis ajanı,, diyeceğimiz düşünülürse bundan hasıl olacak olan netice nedir? Birbirlerine gelişi güzel küfreden sokak çocuklarının halinden başka hiçbir şey... Recep Peker bizi efkârı umumiyenin gözünden düşürmek gayesile bu şekilde itham etmeğe kalkarken kırtasî ve oligarşik otoritesinin hak ile yeksan edilmiş olduğunu herhalde unuttu. Ve bizim irili ufaklı bütün Hitlerleri yıkmak uğrunda mücadeleyi göze alacak kadar medenî cesaret sahibi olduğumuzu nazarı itibara almadı.

Demokrasi şaklabanlıkları yaparak koca bir milleti aldatmağa yeltenen, fakat bu sahte demokrasi tezahürünün bile kendilerini alaşağı etmeğe kâfi gelmiş olduğunu anlayınca faşistlerin tazyik, dayak ve polis usullerine baş vurmak suretile içine düştükleri çıkmazdan kurtulmağa uğraşan Pekerler yine bir faşist metodu olan iftirayı Gün'e tatbik etmeğe kalktılar. "Gün,, dergisi onu çıkaranların etinden, tırnağından arttırılmış paralarla yaşar ve bu bütün âlemin malûmu iken devlet ve millet işlerini görenlerin serbetlerine menba soran kanunu hasıraltı edenler işte herkesin gözü önünde adam kirletmeğe kalkıyorlar.

İçinde bulundukları ruh düşüklüğünü düşününüz ki keyiflerine ve akıllarına esince hiç çekinmeden, yüzleri hiç kızarmadan sırf kendilerine hasis bir propaganda mevzuu temin için birtakım vatandaşlara (ajan) diyorlar.

Evet, bu memlekette kanun ya vardır, ya yoktur. Eğer varsa Recep Peker gibi itiyatlarının sevkile ispatsız, delilsiz, şunun bunun şeref ve haysiyetini lekeliyerek seçim propagandası yapanlar mahkûm olmalıdırlar. Eğer kanun yoksa ve mütegallibe, kanunu keyfinin oyuncağı olarak kullanmak suretile haklarımı, demokrasiyi, halk dâvasını müdafaa edenleri çiğneyip geçecekse, büyük Türk tarihine yeni Mithat Paşalar, Namık Kemaller, Tevfik Fikretler, Nazım Hikmetler ilâve etmek suretile halkın ve istikbalin bütün lânetlerini üzerlerinde toplayacaklar, yeni yeni demokrasi rehberleri, hürriyet şehitleri ve halk kahramanları yaratacaklardır.. Türkiyede kanun ister var, ister yok olsun, her iki şıkta da müsbet netice bizden taraftır.

Haftanın Kültür Hareketleri

KİTAPLAR

DÖL BEREKETİ

Millî Eğitim Bakanlığının son defa yayınladığı klâsik eserler arasında büyük romancı Emile Zola'nın eserleri de var. Hakikat, Hülya, Bir aşk sayfası, ve Döl Bereketi namlarını taşıyan bu eserlerin tercümesinin, şimdilik lüzumsuz olduğunu, esasen Emile Zola'nın Germinal ve Assomoir'ından gayri eserlerinin modalarının geçmiş olduğunu söyliyenler oldu. Bu sözleri söyliyenlerin bunların yerine hangi eserlere kavuşmak iştiyakını duydukları bilinmez. Ancak şurası muhakkaktır ki, şu anda bir takım sosyal dertlerden muztarip beşeriyetin Zola'nın eserleri gibi (Sosyal Antitoksin) ismini verebileceğimiz ilâçlara hâlâ ihtiyacı vardır.

Döl Bereketi neşredilelidenberi seneler geçtiği halde ele aldığı beşerî dâvalar el'ân halledilememiştir.

Esere, Kapitalist zihniyetli bir fabrikatörle, insaniyetçi bir doktorun münakaşası ile başlıyoruz. Münakaşanın mevzuu nüfus meselesidir. Fabrikatör Bauchen, Malthus teoremine bağlıdır ve nüfusun hesapsız bir şekilde artışından endişe etmektedir. Ona göre sefaletin sebebi budur, bu sebeple iyi bir vatandaşa yaraşacak hareket, mümkün olduğu kadar az çocuk yetiştirmektir. Fakat onun bu kanaati beşerî değildir, zira mevcut bir tek oğluna ortak bir evlât daha istememesine sebep, fabrikasının istikbalinden duyduğu endişedir. Sonra, kendine göre az çocuk yetiştirmenin bir takım faydalarından bahsettiği halde, fakirlerin çok çocuk yetiştirmelerini hoş karşılar. Zira, fabrikasının işçilerini bunlar teşkil edecek, birikecek altınlar kızıllığını bunların kanından alacak.

Doktor Boutan ise, insaniyetçi bir görüşle sefaletin sebebini nüfusun gelişi güzel artışında değil, bilâkis servetin yanlış taksim edilmiş olmasında aramak gerektiğini ileri sürer.

Eser bu münakaşa ile başlıyor. Hacmi hayli geniş olan bu eseri mütebaki sahifeleri, bir taraftan, çocuk yapmaktan çekinenlerin ıztıraplarını, diğer taraftan durmadan döl yetiştireni denizaşırı memleketlere taşan, mesut bir ailenin saadetini ifadeye tahsis olunmuştur.

Çocuktan korkup düşürmek isteyenlerin, göğüslerinin gevşemesinden, dolayısile güzelliklerini kaybetmekten çekinip çocuklarını kendi sütlerinden mahrum ederek kaatil sütninelerin kanlı ellerine teslim eden anaların ve nihayet, şehevî zevkin azamisine ulaşabilmek uğruna, kadınlık organlarını bıçak altına atmaktan çekinmiyecek kadar gözleri kararan koket kadınların feci akıbetleri akıllara durgunluk verecek derecededir.

İşte, yıllarca evvel ele alınan ve fakat bugün dahi korkunç mevcudiyetini muhafaza eden NUDA VERİTAS..

Bunu yok edemedikçe Döl Bereketi'ni nasıl olur da aramızdan ayırıp gömebiliriz? Zola, eserinde bunun panzehirini de vermeği ihmal etmemiş, Mathieu ailesi gibi mesut ve ideal bir saadet yuvasını rehber olarak göstermiştir.

Fikret DEMİRCİ

ÖNCE EKMEKLER BOZULDU:

Arkadaşımız Oktay Akbal, bu dikkate değer isim altında ufak bir hikâye kitabı yayınladı. Hemen söyliyelim ki, O. Akbal gerçek bir hikâyeci şahsiyeti göstermekte, emniyetli bir istikbal vâdetmektedir. Üslûbunda harekiyet ve canlılık var. O, şehrin hududunu aşmaz ve şehrin hududu içinde işçinin semtine pek az uğrar. Bununla beraber Oktay Akbal'ın üslûbunda halk çocuklarına karşı sempati hissediliyor. Onda, küçük burjuva tereddüt ve kararsızlığını aşmak isteyen bir temayül var. Sabahattin Kudret Aksal'ın "Şarkılı kahve" si bize küçük burjuvanın şehir şiirini verir, Oktay Akbalın "Önce ekmekler bozuldu,, su da şehir hikâyesini. Bununla beraber O. Akbal'da halk sevgisi bariz; ferdiyetin hudutlarını aşarak kitlelere doğru genişlemek temayülü oldukça sarihtir. Kitabın adını taşıyan ilk hikâye harbin küçük burjuva psikolojisinde yarattığı buhranı, barış hasretini ifade ediyor. "Önce ekmekler bozuldu, sonra herşey,, güzel bir giriş, sanırsınız ki ardından en geniş kütlenin hayatı görünecek.. "Semt,, inde kapanan muharrir, şüphesiz "ferdiyet,, te kapananlara nazaran daha ileridir.

İnsanlara, şehrin kitle halinde kaynaşan insanlarına beslediği derin sevgi O. Akbala azami genişleme imkânlarına mâlik bir "şahsiyet,, kazandırmaktadır. Belki de yakın bir gelecekte, onu halkın sanatkârı olarak göreceğiz.

H. T.

DERGİLER

SÖZ:

Bu demokrat kültür dergisinin son sayısında Nureddin Eşfak'ın çok güzel bir şiirini, Behice Boran'ın "Basın hürriyeti,, ni, Asaf Ertekin'in 4 Aralık hâdisesi üzerindeki bir kritiğini ve "Demokrasi Nedir?,, başlıklı, N. Sarıoğlu tarafından çevrilen "Avam kamarası üyelerinden Muhafazakâr Hollis, Komunist Piratin, Liberal Roberts ve Sosyalist Walker arasında Londra radyosunda yapılmış bir münakaşayı,, bulacaksınız. "Söz,, ü okuyucularımıza hararetle tavsiye ederiz.

BAŞAK

Adanada çıkan bu ileri kültür dergisini okuyucularımıza sağlık veririz. Her sayısında biraz daha mükemmelleşmekte olan "BAŞAK" da güzel yazılar bulacaksınız.

"GÜN"ÜN DOSTLARINA

Dergimiz 25 inci sayı ile ilk cildini tamamlayacaktır. Bu yirmibeş sayının ne büyük güçlükler ne ağır sosyal imkânsızlıklar ve ne güç dayanılır fedakârlıklarla çıkarılmış olduğunu hepiniz biliyorsunuz. "Gün,, ün yaşamaması için yapılan iğrenç propağanda ve kösteklemelere rağmen "Gün,, işte daima ayaktadır ve tarihi aylarda yapmış olduğu "Demokrat cebheyi tek başına tutmak,, hizmetile her zaman iftihar edebilir.

"Gün,, yaşamalıdır. Onu siz yaşatacaksınız.

"Gün,, ün eski sayılarını idaremizden isteyebilirsiniz. İkinci cild ile "Gün,, daha mükemmel çıkacaktır.

DAVAMIZ ve MÜDAFAMIZ

Sabiha Z. SERTEL

M. Zekeriya SERTEL

Fiyatı 75 kuruştur

AVRUPA TARİHİNDE HALK HAREKETLERİ

Behcet ATILGAN

. . . İşçiler, köylüler faaliyete geçerek kilise emlakini zapptettiler papazları kesmeğe başladılar, bu zengin - fakır mücadelesi yıllarca devam etti, nihayet afaroz ve hertürlü silâhla bastırılmasına teşebbüs edildi.

Avrupada Rönesans, teceddüt hareketleri, güzel sanat ve yeni ilim henüz doğmamış Hıristiyanlıkta bir inkılâb yapan Marten Lüter daha dünyaya gelmemişti. Malûmdur ki, medeniyet Akdeniz muhiti etrafında idi. Fenikeli ve Yunanlı gemiciler Akdenizde seyyahat ediyorlardı. Halbuki Sedr ağacının ortadan kalkması yani bunların kesilmesi Fenike gemiciliğini öldürmüştü. Zira bu ağaçlar hem hafif hem de son derece mukavimdiler. Bunların imhası artık kayık yapma imkânını müşkülleştiriyordu. Denebilir ki, Fenike medeniyetinin çökmesi bu Sedr ağacının imhasile müvazidir. Netekim Yunan medeniyeti de böyledir. Akropoldeki ağaçların kesilerek yok olması Yunan gemiciliğini öldürmüştü. Buna mukabil dünyanın sonu telâkki edilen Septe boğazından dışarı çıkılması iki mühim teknik inkılâba bağlıydı:

1 — Açık denizlerde seyyahat için pusla.

2 — Denize mukavemet edecek şekilde gemi yapılması.

İşte bu iki hususiyet İtalyada, Portekizde ve Holandada baş gösterdi.

Leonar Dövinci, yalnız ressam değildi. Çok ileri bir idrolik mütehassısı idi. Sezar Borjia'nın ayni zamanda mühendisi idi. Bu yeni durum pek tabiidir i, yeni bir sınıf doğuracaktı. Teknikçe ileri bir gemici sınıf daha ileri bir tâbirle bir Mercantil sınıf... İşte bu Merkantil sınıf kendine has yeni bir takım ideolojiler de getirecekti. Mazlum sınıfının izdırabını istismar ederek, ona tavizler vererek harekete de getirecekti. İşte: İngilterede Jan Uviklef namında bir papas incildeki fakirlik lehindeki fıkrayı ileri sürerek köylüyü asaletin ve kilisenin ihtiraslarına karşı korumak için kollektif mülkiyeti müdafaa ederek papaya isyan etmişti. Fakat dinî islâhat onu evvelâ kilise ile bilâhare de asillerle ihtilâfa sevketti; ve papa tarafından afaroz edildi. Uviklef'in tesiri altında kalan Bohemyalı Jan Hüs de kiliseye karşı bayrak açtı, kilise elinde buluman geniş emlâkin halka dağıtılmasını istiyordu.

Bohemya mamur ve zengin bir memleket olmasına rağmen papazlarla asilzadeler zengin, Halk ve köylü ise pek fakirdi. Menfaatini gören fakir halk Jan Hüs'ün mezhebini kabul etti. Kilise emlâkine konmak istiyen Asilzadeler de bu mezhebe iltihak etti. Jan Hüs ise, vaazlerile halkı hak iddiasına sevkediyordu. Bütün enerjisi, kilisenin islâhı ile fakir halkın müdafaası lehinde yaptığı faaliyette toplanır. İşçiler, köylüler bu faaliyeti göz

---

HAKİKAT

Sıtmalı bir rüzgâr eserken vücudumdan
Ve sıtmalı toprak üstünde
Buğdaysız ekmek yerken
Seni tanıdım, hakikat,
Ve sıtmalı rüzgâr
Uzaklaştı vücudumdan.
Sıtmalı toprak üstünde
Buğdaysız ekmek yiyorum
Ve kuvvetleniyorum.
Artık benim için korku yok,
Artık benim için ölüm yok;
Sen varsın, hakikat,
Sen varoldukça
Yaklaşamaz vücuduma
Sıtmalı rüzgâr.

Sabri SORAN.

önüne alarak harekete geçtiler. Kilise emlâkini zaptederek papazları kesmeye başladılar. Bu zengin ve fakir mücadelesi on sene kadar sürdü. Hüs 1413 yılında papa Jan tarafından afaroz edildi. Ayni senenin sonunda fikirlerini müdafaa etmek için Almanyanın Bad Dükalığında Konstans şehrinde toplanan papas meclisi huzuruna çıktı. Mutezile diye mahkûm edildi. 1415 yılında ateşe atıldı; fakat bu ateşten sıçrayan kıvılcım uzun seneler devam eden Husist harblerini tutuşturdu.. Fakir düşen halk tam sosyal değişmeler talebinde bulunuyorlardı. Ateşe atılan Hüs'ün fikirleri her tarafa yayılıyordu. 1431 senesinde Almanyanın Hes Dükalığında köylü isyanı patlak verdi; bu kıyamlar devam ederken 1470 yılında Hans Böhm isminde Hüs meslek'ini salik bir adam ortaya çıkarak halka:

"Sınıflar arasında hiçbir fark kalmıyacağını,, müjdeliyordu. Onun arzusu "Memlekette fakir, zengin bir olacak, bütün vergiler kalkacak, hükümdarlarla âsilzadeler bile çalışma suretile ekmeklerini kazanacaklardı.,,

Bu sözler Almanyanın her tarafında bir galeyan uyandırdı. Çok geçmeden binlerce kadın ve erkek yeni peygamber etrafında toplandı. Fakat Hans Böm harekete geçmeden yakalandı. Hüs gibi ateşe atıldı. Cemaati de dağıldı. Dağılan bu cemaatin her ferdi kendi köyüne aldığı ihtilâl fikrini götürdü. Seneler geçiyor, bu kıyamlar artmakta devam ediyordu. Diğer taraftan Macaristanda 10 uncu asrın ortalarında başlıyan Begomil hareketleri devam ediyordu. Macaristandan başlıyan Haçlı seferlerile 15 inci asra kadar devam etti. Bosna, Macar Haçlıları tarafından tahrib ve yağma edildi. Bu hal kanlı harblere sebep oldu; mutezile mensupları son derece mukavemet gösterdiler.

Bir aralık Katarism devletin dini olarak ilân edildi. Fakat Macar ve Lehlerden mürekkeb bir Haçlı ordusu Bosnalı katarların mukavemetini kırdı.

İşte Hıristiyanlık Plat-form üzerinde yapılan bu herezi hareketi, doğrudan doğruya Roma hâkimiyeti altında ezilen ve ona verilen yüksek vergilerden doğmakta idi. Yukarıda işaret ettiğimiz gibi keyfiyet doğrudan doğruya doğmakta olan Burjuvazinin —ki Merkantil sınıfın tekâmülü neticesidir— Roma tahakkümünden kurtulma cehdi, merkezî kiliseye verilen Baclardan sıyrılma keyfiyetidir. Netekim Hegel Burjuva milliyetciliğini, hıristiyanlıkla mahallî ırkların sentezi olarak öne sürmektedir. Hegel bu görüşünde haklıdır. İngiliz Burjuva inkılâbı, Britanya adası Nordik ırkının Angilikan kilisesi altındaki mutezile hareketinden ibarettir. Netekim İngiliz inkılâbında ilk kıral, Hanover dükü idi. Fransız Burjuva inkılâbı, Sen Jak adlı kiliseye bağlı mutezile hareketinden kuvvet alan Jakoben tarikatına dayanmaktadır. Alman Burjuva hare-

keti de bu şekildedir. Fin hareketi de... Bütün mutezile hareketleri Burjuvazinin doğuşu ve inkişafı ile muvazi bir halka taviz verme keyfiyetidir. Netekim meşrutiyet inkılâbını yapan manastır ocağı, melâmi mutezile hareketine dayanmakta idi.

İnsanlığın imhasını teşkil eden bu harbler Hıristiyanlık için hiçbir fayda temin etmedi. Çünkü, Türklerin 1385 den itibaren Balkan yarım adasına nüfuzu ile yavaş yavaş islâmiyetin nüfuzu altına girdi. 1463 senesinde Bosna ile Harbe başlandığı vakit Hıristiyanlıktan nefret eden Halk hiç mukavemet göstermeden teslim oldu; kilisenin zulmünden kurtulmak maksadile kitle hâlinde İslâmiyeti kabule mecbur oldular.

16 ncı yüz yılda bütün Almanya isyan halinde idi; işte bu sıralarda Lüter de meydana çıkmış, mezhebini yaymağa başlamıştı. İsyancıların bir kısmı emlâki, araziyi müsavi surette taksimini, diğer bir kısmı ise doğrudan doğruya köylü ve işçi idaresi kurmak dâvasında bulunuyorlardı. O zaman Avrupada mutezile hareketinin merkezlerini İtalya teşkil ediyordu; papa tarafından kurulan Engizisyonlar bu hareketi durduramıyordu.

Almanyadaki âsilzadeler, İtalyan derebeylerine nazaran daha kuvvetli oldukları için bu hareketleri karşılayabileceklerini zannederek isyancıların taleblerini reddettiler. Bütün köylüler, işçiler ayaklandılar, karşı durmak isteyenleri öldürdüler. Parola: Mal mülk ortaklığı idi. Her âsilzade, papaz ve burjuvadan Alınan malların bir kısmı teşkilâta veriliyordu. Bu hareket uzun süremedi, Derebeyleri nihayet galib geldi. İntikam almak bahanesile köylülere ve işçilere her türlü eza ve cefa reva görülerek boyunlarına daha kalın esaret zincirleri geçirildi.

Almanyada "köylü harbi,, namı altında komünizm ihtilâli bastırılırken 1452 de Tomas Münser'in tesis ettiği Anabatist hareketi alevleniyordu. Münser İncille işe başlıyarak ilk Hıristiyanlık senelerinin hayatını iade etmek istiyordu; köylü ve halk arasında büyük bir taraftar buldu. Anabatistler Tevratta âşardan bahsedildiğini görünce İncil ile birlikte, Tevrata göre de hareket edilmesini istediler. Köylüler harbi sönerken Anabatist isyanı başgöstererek komünisttliğe müncer oldu.

Zaptettikleri köylerde ve şehirlerde "kardeşlik cemiyetleri,, meydana getirdiler. Her taraftan alınan mallar cemaat arasında taksim ediliyordu, Marten Lüter bu harekete karşı protestan derebeylerini harekete geçirdi. Büyük bir harb cereyan

SANAT DÜNYASI

Maksim Gorki

Yazan: Oktay AKBAL

Gorki'yi senelerce evvel Sahaflar sokağından satın aldığım ufak boyda, kabı kopuk küçük bir kitapla tanıdım. Henüz Gorki nin bambaşka dünyasına giremiyecek, onu ve insanlarını anlayamıyacak bir yaştaydım. Böyle olmama rağmen o küçük kitap 'Yol arkadaşları,, bende kuvvetli bir tesir bıraktı, günlerce stepi, insanlarını, konuşmalarını, hikâyenin baş kahramanı olduğu anlaşılan Gorki'yi düşündüm durdum. Şimdi o küçük kitabı kimin tercüme ettiğini bilmiyorum. Yalnız o kabsız, yırtık sayfalı, ufak kitapla Gorki'nin dünyasına ilk adım atışımı hatırlıyorum. Seneler boyunca Gorki'yi daha yakından tanıdım, onun bir aşinası, bir dostu olmasını bildim. İlk okuduğum hikâyelerinden biri olan "Yirmi altı erkek ve bir kız,, daki insanların bana yakın olduğunu bazı anlar hisseder gibi oluyordum. Gorki'nin yazılarında, okuduğum diğer muharrirlerden ayrı olan bir şey vardı. O edebiyat yapmıyordu, fakat şairdi; üslûp özentisi yoktu, fakat kendine has üslûbu vardı. İnsanı birkaç cümlede kalbinden yakalamasını biliyordu. Onun insanları bize yabancı değildi. Bütün hikâyelerinde nefes alan, yaşayan, çırpınan, didinenlerin bir hikâyeci kafasında yaratılan kuklalar olmadığına emindim. Muhakkak ki onlar bu yeryüzü üstünde bir tarafta mevcuttular; yaşıyorlar, çalışıyorlar, çile çekiyor ve ölüyorlardı. Gorki de bu insanlardan biriydi. Yalnız o gördüklerini, yaşadıklarını, kalemi eline almış yazmıştı. Hikâyeleriyle tanımadığımız fakat hiç te yabancısı olmadığımız insanları gösteriyor, okuyanı hayatın içine sokuyordu. İnsan onun yazılarını okurken muharririn veya kahramanların hangi milletten olduklarını düşünmiyordu bile. Onlar Rus olabildikleri gibi, Türk, İngiliz, Alman Fransız V. s. olabilirlerdi. Onun kahramanları dünyanın herhangi bir yerinde yaşıyan, istirap çeken, insanlardı. Hepsi de Gorki'nin kalemiyle, hakikatten alınıp beyaz kâğıt üzerine yerleştirilmiş, böylece ölmezliğe kavuşmuşlardı. Çok zaman yanı başımdan geçen herhangi bir üstü başı kötü, zayıf yüzlü bir insan görsem Gorki'nin hikâyelerinden kaçmış biri olarak düşündüğüm oldu.

Maksim Gorki'nin hayatını, çilelerini anlatmak artık lüzumsuz. Zaten bir tek hikâyesini okuyan muharririnin hayatını kâfi derecede öğrenmiş demektir. Maksim Gorki müstear adını taşıyan Aleksi Maksimoviç Reşkof'un dörtt yaşında öksüz kalan, çocukluğu ve gençliği boyunca en yorucu işlerde çalışan bir adam olduğunu edebiyatla uzaktan olsun ilgisi olanlar bilir. Hayat hikâyesi gözden geçirildiği zaman karşımıza Amerikan tipi bir muharrir çarpar. Bugünkü meşhur Amerikan romancıları meselâ Caldvel, Steinbeck'in hayatları ile Gorki'nin hayatı arasında çok benzeyişler görülür. Bunlar da Gorki gibi ufak yaşta hayatın ağırlığını sırtlarına yüklemişler, binbir işte çalışmışlar, ilerde yazacakları yazıların mevzularını baştanbaşa yaşamışlardır. Yalnız Gorki'nin biografisinde bir iki hâdise tipik olarak Rus'tur. diğerlerinde görülmez. O da Gorki'nin yirmi yaşında hayattan bezgin olarak intihara teşebüş etmesi, kurşunun ciğerlerini delmedi; ve ihtilâlci olarak faaliyete geçen muharririn sürülmesi, hapse atılmasıdır.

Gorki çektiği çilelerden otuz yaşında kurtulmuştu. O sıralarda artık bütün Rusya'da meşhurdu. Eserleri kral sarayından, en fakir kulubeye kadar her yerde okunuyordu. Rus akademisine aza seçilmiş, fakat bunu reddetmişti. 1901 de Sosyal Demokrat partisine giren Gorki birçok mücadelelerden sonra İtalyaya kaçmış, Lenin'le, Kapri adasında bir müddet bulunmuş, ihtilâlden sonra yurda dönüp, Rus kültürünün en ufak zerresinin kaybolmaması için uğraşmıştı. Sovyetler devrinin başlangıcında Gorki bu yeni devrin temel taşı oldu. Eserleri otuz üç milyon adet basıldı, doğduğu şehre, Moskovada bir cadde ve tiyatroya adı verildi.

Gorki'nin eserlerinin değeri çok münakaşa edilmiştir. Çok kısa bir zamanda şöhretini yapan bu genç muharrir birçok kıskançlık duygularını alevlendirmişti. "Aşağı tabaka arasında,, adlı piyesinin Moskovadaki temsillerinden birinde halkın Gorki'ye karşı gösterdiği tezahürata gören devrin tanınmış muharrirlerinden Babarikin'in şu sözleri söylediği malûmdur: "Bu Gorki'de kim? Beş senedir yazı yazan bir adam. Ben kırk senedir yazarım, altmış cilt eser neşrettim hiçbir zaman bana böyle bir şey yapmadılar.,,

Gorki'yi; Dostoyevski, Tolstoy, Çehof'a nispetle zayıf veya onu hepsinden üstün bulanlar olmuştur. Bence bir muharriri, bir sanatcıyı diğeriyle mukayese etmek yanlış bir usuldür. Her sanatcı bir bütündür ve ancak o bütünlüğü içinde mü-

Serbest Nazmın Hususiyetleri

Asim Sarp

Türk şiiri bir vezin-kafiye meselesi olarak ölü bir noktada bocalarken Nâzımın taze ve kudretli sanatı edebiyatımızda ihtilâl yapmış ve şiiri hayata, hayatı şiire kavuşturmuştu. Bu mükemmel başarılmış hamleden sonra şairlerin daralmış ufukları alabildiğine genişlemiş, yıllardanberi sıkıcı bir edebiyat rejimine tâbi tutulanlar hürriyetin hiçbir şeye değişilmez nimetlerinden faydalanmağa başlamışlardı. Bu hal, edebiyat yoliyle de olsa halkın zaferi demekti. Çünkü nâzım ve nâzımın yolunda yürüyenler gözlerini burjuvaziye mensup olan sanatçıların geveledikleri pörsümüş hâdiselere dikmiyorlar, asırlardır ihmal edilen Türk halkını kendilerine mevzu edinivorlardı. Şuurlu olarak halkçı sanat anlayışı Nâzımla başlar ve Nâzımın çetin yolunda halk sevgisiyle her meşakkate katlananların eserleriyle devam eder...

Geçen yazımızda bu halkçı sanatın kabataslak izahını yapmıştık. Simdi de serbest şiirin teknik hususiyettlerini belirtelim.

"Evvelâ şunu söyliyelim ki: siirle nesri, hikâyeyi, roman, tiyatro vesaireyi ayıran sey, birisinin vezinli ve kafiyeli olması, diğerlerinin vezinsiz ve kafiyesiz olması değildir. Nice vezinli, kafiyeli yazılar vardır ki şiirle hiçbir alâkası yoktur. Şiir, roman, hikâye vesaire gibi edebiyat şubelerini birbirinden nisbî olarak ayıran şey, şekilden ziyade muhteva, hava, derinlik, mikyas farkı velhasıl (fikir ve his) sahasında gördükleri iştir. Aynı hâdiseyi şiir, hikâye, roman, tiyatro ve sinema senaryosu başka başka mikyaslarda, hava ve derinliklerde verirler, aradaki fark buradan gelir.. Yeni serbest şiir yazılışla okunuş arasındaki farkı kaldırmıştır. Bundan başka şehrin şiiri olan yeni şiirin terkibi ve tekniği daha mürekkeb olmuştur. Köylü ve çoban iktisadiyatının muttarid sesleri yerine şehirin muazzam senfonisi gelmiştir (1). "Yeni şairlerin şiirleri gerek teknik gerek muhteva itibariyle ne hece, ne aruz fakat son edebî cereyan tarzındadır. Muhtevaları ekseriyet itibariyle REALİST - MODERN'dir Yeni şiir tarzında dikkat edilmesi lâzım gelen şey yalnız satırların dahilî ahengi değil, fakat ayni zamanda satırların arasındaki ahenge ve imtizaca dikkat etmek lâzımdır. Bundan başka kafiyelerin yerini tâyin etmek meselesi gayet mühimdir. Kafiye, kafiye için değil, muayyen bir maksat için yapılır. Teşbih ve hayallerde mücerred mefhumlara muşahhas teşbih, muşahhas mefhumlara mücerred teşbih bulmak hususu (2)„ nu gözden kaçırmamalıdır.

Bu anlatış ve bu itina ile eser verecek şairlerin sık sık tenkid edilen ahenk hataları herhalde düzelmiş olacaktır. Zira genç şairlere yeni şiirin izahını büyük bir şevkle yapan Nâzım Hikmet'in bütün eserlerinde hâkim olan dinamizm, onun fikrî enerjisinden gelmekle beraber şekli ihmâl etmemesi başarılarında esaslı bir âmildir. Nâzım "şiir dili, nesir dili, konuşma dili diye ayrı ayrı diller tanımıyor. O bir tek dille yazıyor: uydurma, sahte, sun'î olmayan canlı, geniş, renkli, derin, azamî mürekkeb, yani azamî sade lisanla. Bu lisanın içinde hayatın bütün unsurları vardır: Bize göre şair şiir yazarken başka şahsiyet konuşurken, tâbiî ile kavga ederken, yemek yerken başka bir şahsiyet değildir. Bizee şair bulutlarda uçtuğunu vehmeden dejenere değil, hayatın içinde hayatı teşkilâtlandıran bir vatandaştır (3).„

On altı yıl önce varılan bu kanaatin doğruluğu ikinci cihan harbinde de çok kanlı, çok ıztıraplı misallerle sabit olmuştur. (4) Zira Yugoslav kurtuluşunda Mareşal Tito'nun yanında savaşan 16 yaşındaki şairle ak sakallı şair (5) bugünkü hür ve demokrat Yugoslavya'nın teşkilâtlanmasında rol oynamıştır. Büyük Fransız şairi Aragon ve arkadaşları da, Fransanın kalkınmasında cephede ve hayatın içinde az emek harcamamışlardır. Bizim hâlâ İstiklâl savaşı destanının yazılmaması (6) piyasa şairlerinin inkılâpçı hüviyetten mahrum olmaları neticesidir. Nâzımın tekniği onun inkılâpçı hüviyetine tıpatıp uygundur. İnkılâpçılık daimî bir tekâmülü emrettiği için Nâzımın şiiri daima taze ve moderndir. Şiirlerini anlıyarak okuyanlar tasvir ettiği şeyde bir şema kısalığını ve bir kabartma harita kudretinin vuzuhunu görürler.

Nâzım, Heceyi ve Aruzu tamamen bırakmış; hayatın diyalektik inkişafına uygun bir şiir tekniği yaratmış olmakla beraber onda bazan aruz, bazan hece kalıplarına göre yazılmış hissini veren satırlar bulmak mümkündür. Hemen söyliyelim: Nâzım satırların mevcut kalıplara uydurulmasına hiçbir zaman dikkat etmemiştir. Siirin genel ritmi belki böyledir. rastlamağı icap ttirmiştir. Nâzımın muarızları serbest nâzım'ın büyük Rus şairi Mayakovsky'den alınma olduğunu söylemekle Nâzımı bir taklidçi seklinde göstermeğe kalkarlar. Halbuki Nâzımın şiir yazma sekli bir arama ânının mahsulüdür. Nâzımla beraber Moskovada okuyanların sahadetiyle sabit olan bir hakikat şudur ki, Volga boylarındaki aclığı gösteren bir filmi hep beraber seyrettikten sonra Nâzım ilk serbest siiri olan "Acların göz be-

(Devamı 11. sahifede)

---

talâa edilmelidir. Her yazar bir dünya yaratmasını bilen adamdır ve yaratılan her dünya diğerinden ayrı ayrıdır, mukayeseye imkân yoktur. Gorki, bir Servantes, bir Şekspir, bir Tolstoy gibi bir dünya vermeye muvaffak olmuştur. Onun eserlerinde Rus toprağının azameti gözler önüne bir harita gibi serilir, kilometrelerce uzayan nehirler, icinden trenle günlerce gecilen ormanlar, büyük vâdiler, genis ovalar, bitip tükenmiyen stepler ve cile ceken insanlar, insanlar.. Bütün bunlar bir rüzgâr halinde Gorki'nin eserlerinden eser. Bir yabancı yazar Gorki'de esaslı üç unsur bulunduğunu söylüyor: tabiilik, azamet genislik ve fakirlik. Baska biri onun dâhi olmadığını, fakat bir devre imzasını attığını, bütün yirminci asır Rus edebiyatının her sayfasında hissedildiğini yazıyor. Bu söze ilâve edilecek bir sey daha vardır, o da Gorki'nin dünyanın her memleketi icin bir sembol gibi kabul edilmesi Balkanların Gorkisi olan Panait İstrati, Amerikanın Gorki'si denen Jak London onun yürüdüğü yollardan geçmişler, onu üstad bilmişlerdi.

---

(1) Resimli Ay, Teşrinievvel 929
(2) „ Teşrinisani 929
(3) „ Haziran 930

(4) Birinci Cihan Harbinde de sairlerin teşkilâtcı karakterleri belirmisti. Sovyet ihtilâlinde dev şair Mayakovsky 1917 dâvasında kollarını sıvamıştı. Propağanda resimleri yapmıs, siirler yazmıs, işçi kütlelerinin organize edilmesinde şerefli yerini almıştı. Bugün de böyle şairlere ne çok ihtiyaç var.

(5) Fransız vatanseverlerinin çıkardığı Marseyyez dergisinde bu hususta geniş izahat vardır.

(6) Halûk Nihad Pepeyi'nin destan denemeleri duyulmamış bir heyecanın mahsulü olduğu için fazla bir önem taşımaz kanaatindeyiz

Haftanın Hicvi

BABASININ ÇİFLİĞİ

Doğan RUŞENAY

Güliver'in cüceler ülkesindeki boyuna bürünüp gözleri gurur perdelerile kör olduktan sonra devler ülkesinde de aynı minval üzere icra-i-saltanat etmeğe kalkan gafili hemen tanıyacaksınız. Onun gözü, saçı Cermen; kesesi Tory, küstahlığı Falanjisttir. Üstelik inkılâpçı-i-zaman ve üslûpçu-i-devran geçinir. Her yirmi dört saatte bir inkılâba sadakatini ilân eder. Ancak inkılâbın hangi inkılâp olduğu tasrih edilmemiştir. Güliverin, cüceler memleketinde rasladıklarından biri geçenlerde bu hususu aydınlatarak "o adam 1923 ten sonra kesesinde hasıl olan inkılâba ilân-ı-sadakat etmektedir,, diye yazdı.

Bir gece SULU adlı bir kâğıdı bedenine siper yaparak, dışarıda yalnız kafası kalmış olduğu halde bu "inkılâp,, ağası rüyama girmesin mi? Bir kürsüye çıkmış bağır, bağır bağırıyordu: Bizde hürriyet var, adalet var, müsavat var, parti var.. Bütün bu nimetler her yoklamada "buradayız!,, diye cevap verdikleri halde şimdi küstah muharrirler, şerefsiz particiler, namussuz komunistler, edepsiz muhalifler, satılmış ajanlar onları yok göstermeğe çalışıyorlar.. Yok olur mu? Hele bir yoklama yapın, göreceksiniz ki onlar edep dairesinde ayağa kalkarak "efendim,, yahut "buradayız,, diye cevap verecekler. Olmayan bir şeyin "varım,, diye ses vermesi imkânsız olduğuna göre onlar da var demektir.,, Buraya kadar rüyam korkunç değildi. Ama sonra birdenbire dehşetli bir kâbus halini aldı. Ağa öyle acıklı feryatlar, beşer insiyaklarının maymun dedelerimizden kalmış derinliklerinden kopup geldikleri anlaşılan öyle vahşi çığlıklar kopararak bağırmakta devam etti ki doğrusu acıdım. Bu feryat ve çığlıklar arasında şunları, hep o ayni sözleri söylüyordu:

"İnkılâba sadıkız, hürriyet bizde, parti bizde. bizden başkası ya satılıktır, ya kiralık. İnanmayın ey ehli ulus, onlara inanmayın. Biz nimetleri ne satın aldık, ne de kira ile tuttuk. Hepsi dededen kalma çifliğimizdir. Karılarımız gibi onlar da helâlimizdir.,, Bu sözlerin hepsini anlıyordum. Ama feryat, çığlık, gözyaşları neden diye düşünüyor, sebep bulamıyordum. Feryat kasırgası içinde sersemlemiş, hatibin bütün vücudunu SULU isimli kâğıtla örtüp, yalnız başını göstermekle olduğuna dikkat etmez olmuştum. Bir aralık aklım başıma geldi, "yahu bu adamcağız neye vücudunu örter, acaba heyecanla, evden pantalonsuz falan çıktı da sonra mı işin farkına vardı?,, diye düşündüm. Dayanamadık, kâğıdı şöyle aralayıverdik. Müstehçen bir manzara ile karşılaşmaktan korkuyordum. Bir de ne göreyim, hatibin ayaklarından birine koskoca bir köşk, bir villâ, ötekine bir otomobil ve bir altın külçesi asılmış, olanca ağırlıklarile —cazibe kanununa uygun olarak— arzın merkezine doğru sallamyorlar. Hatip kendinden geçmiş olduğu halde hürriyet nutuklarına, inkılâp vâzlarına devam ediyor "Muhalefet memleketin selâmeti için lâzımdır ve biz muhalefete de muhalif olan en ileri muhalifleriz!,, diyordu. Sonra yi-

(Sonu sahife 12 de)

Köyün içinden

Köylüm,

Daha dün ben senin içindeydim, şimdi daha çok sen benim içimdesin. Haklı olarak ve belki de diyeceksin:

— Sen de kaçtın şehre de, hem baş şehre, sen de bize nameler ve süslü sözler yollama yolunu tutun. Sen de bozuldun, kolay köycülüğe döktün işi

Hayır köylüm, sen yolladın beni buraya. Senin için geldim

Burada köy derdini haykıran tutmuyorlar amma, o garip diyarın acıklı olmayan tuhaf âletlerinden, ananelerinden söz edersen afal afal dinliyorlar. Dinlemekten başka hüneri olmayan bu adem oğullarının hafif tarafını yakalamış olan açıkgözler de, burada oturdukları yerde, köylerden yalan yanlış derleyip topladıkları âdet veya tekerlemeleri kitap yapıyorlar. Bu suretle yalnız para kazansalar neyse onlara hem de 'Köycü,, diyorlar.

Yalnız şurasını itiraf edeyim ki, senin muztarip ve neşesiz olduğunu fısıldayanlar da var. Onlarla bu noktada olsun birleşiyorum. Amma ve hemen bir yerde bunlarla anlaşamıyoruz. Bu ıztırap ve neşesizliğin giderilmesinde.

Onlar senin yüzündeki kat ve kırışıkların sebebini aramadıkları gibi bunları okuyamıyorlar da. Kendilerinin katmerli gerdan ve parlak yüzlerini yalnız dans, şarkı, eğlence yapıyor sanıyorlar da üstat geçinen bu kişiler, seni de neşelendirmenin, ıztırabını gidermenin çaresini bir başka türlü daha oynatmakta arıyorlar.

Sabahla, aç karınla da olsa, terden çürümüş gömleğinle yarım saat çalar, oynarsan hiç bir derdiin kalmazmış:

Arabanın tekeri,
Deh, deh, deh aman,

Köylüoğlu

KÜLTÜR DÜNYA

FAŞİZM VE İLİM

Faşist Almanyada talebeler her yıl azalmakta, ders seviyesi düşmekte ve ilim gerilemekte idi. Harbde bu geriliğin farkedilmemesi kovulmayan ve kaçmayan eski nesil ilim adamlarının sayesinde olabilmiştir, yoksa faşizm ilim demektir.

Dr. E. Y. Hartshorne'un gisi, cilt: 142, sahife: 175) b diği istatistiği aşağıda nakle

Kış devresi	*Üniversite talebeleri*	*Mühendis Okuru*	*Riyaziye ve Fen*	*Kimya*
1932 - 1933	116 . 154	14 . 477	12 . 951	3 . 543
1933 - 1934	106 . 764	13 . 452	10 . 852	3 . 504
1934 - 1935	89 . 093	10 . 310	7 . 943	33 . 006
1935 - 1936	81 . 438	9 . 293	6 . 493	2 . 696
1936 - 1937	67 . 082	7 . 649	4 . 616	2 . 058

Görüldüğü gibi naziler geriliği dünyaya tatbik etmeğe yeltenmeden önce en önemli kültür memleketi olan kendi vatanlarında öğretimde irticaya sade keyfiyette değil aynı zamanda kemiyette de başlamışlardı.

Demokrasilerin bu İkinci Genel Savaşı kazanmasında faşizmden kaçan yüzlerce Alman âliminin çok büyük rolü olmuştur. Sade iki tanesinin ismini hatırlatalım: Einstein ve Lize M lardan birincisi Almanyadan önce atom enerjisinin varlı bulmuş, ötekisi atom bomba lâzım olan önemli çalışmalar manyasında yapıp harbin ort rikaya kaçmıştır.

Cahillik ve irticanın o k ki, sonunda onu benimseyenl

SOVYETLER VE İLİM

Sovyet Cumhuriyetlerinde ilim yirmi yıldır dev adımlariyle ilerlemektedir. S. Gopner'in kitabından alınan yılar bunu açıkça göstermek

Yıl.	*Devamlı okurlar*	*Orta tedris*	*Yüksek tedris*	*Umumî kütüphaneler*
1914	7.896.000	866.000	112.000	12.600
1939	35.000.000	20.700.000	620.000	77.500

1939'da Bütün kütüphaneler.	Kitapları:
240.000	442.000.000

Sovyettlerde yüksek öğretim bir lüks veya bir külfet olmaktan çıkmış, her yaşta ve her meslekteki vatandaslar öğrenmek. ve böylece ilerlemek maddî imkânını ilk defa için bulmuşlardır.

Öğretim halkın olgunlaşması, her vatandaşın istidatlarının gelişmesi ve memleketin pratik hayatta gelişmesi bakımından Sovyet cemiyetinin temellerinden biri sayılmaktadır.

İlim ve teknik ilerlemeği bir kusur ve bir zarar gibi telâkki etmeğe başlayan kapitalist memleketlerle Sovy yese için bir misal verelim: I hur (Quantum Mechanics) es ci basımını teşkil eden 3.000 yetlerde birkaç ayda satıldığ kitaptan İngilterede ancak üç nüsha satılabilmiştir. Sovyetl deki ilerleyişini tebarüz ett Üniversitesinden Pr. J. D. Be social function of science) ki dığımız yukarıdaki misal yir tedilen yolu iyice göstermekt

…LTÜR DÜNYASI

FAŞİZM VE İLİM

…nyada talebeler her yıl …eviyesi düşmekte ve ilim …Harbde bu geriliğin far… …lmayan ve kaçmayan es… …nlarının sayesinde ola… bilmiştir, yoksa faşizm ilim düşmanlığı demektir.

Dr. E. Y. Hartshorne'un (Nature dergisi, cilt: 142, sahife: 175) bu yönde verdiği istatistiği aşağıda nakilediyoruz:

…niversite talebeleri	Mühendis Okuru	Riyaziye ve Fen	Kimya	Tıbbiye
…16 . 154	14 . 477	12 . 951	3 . 543	32 . 437
…06 . 764	13 . 452	10 . 852	3 . 504	33 . 383
…89 . 093	10 . 310	7 . 943	33 . 006	30 . 123
…81 . 438	9 . 293	6 . 493	2 . 696	33 . 482
…67 . 082	7 . 649	4 . 616	2 . 058	32 . 437

…ibi naziler geriliği dün… …ğe yeltenmeden önce en …nleketi olan kendi vata… … irticaya sade keyfiye… …manda kemiyette de baş…

…in bu İkinci Genel Sa… …a faşizmden kaçan yüz… …inin çok büyük rolü ol… … tanesinin ismini hatır… latalım: Einstein ve Lize Meitner, bunlardan birincisi Almanyadan kovulmadan önce atom enerjisinin varlığını hesapl… bulmuş, ötekisi atom bombası icadı için lâzım olan önemli çalışmalarını Nazi Almanyasında yapıp harbin ortasında Amerikaya kaçmıştır.

Cahillik ve irticanın o kusuru vardır ki, sonunda onu benimseyenleri yok eder.

Rasih Nuri

SOVYETLER VE İLİM

…uriyetlerinde ilim yirmi …riyle ilerlemektedir. S… Gopner'in kitabından alınan aşağıdaki sayılar bunu açıkça göstermektedir:

…okurlar	Orta tedris	Yüksek tedris	Umumî kütüphaneler	Umumî küt. kitapları
…6.000	866.000	112.000	12.600	8.900.000
…0.000	20.700.000	620.000	77.500	146.800.000

…in kütüphaneler.	Kitapları:
…40.000	442.000.000

…yüksek öğretim bir lüks …maktan çıkmış, her yaş… …teki vatandaşlar öğren… …erlemek maddî imkânını …uşlardır.

…ın olgunlaşması, her va… …rının gelişmesi ve mem… …vatta gelişmesi bakımın… …etinin temellerinden bi…

…k ilerlemeği bir kusur … telâkki etmeğe başlayan kapitalist memleketlerle Sovyetleri mukayese için bir misal verelim: Dirac'ın meşhur (Quantum Mechanics) eserinin birinci basımını teşkil eden 3.000 kitap Sovyetlerde birkaç ayda satıldığı halde aynı kitaptan İngilterede ancak üç yılda 2.000 nüsha satılabilmiştir. Sovyetlerin bu yöndeki ilerleyişini tebarüz ettiren Londra Üniversitesinden Pr. J. D. Bernal'ın (The social function of science) kitabından aldığımız yukarıdaki misal yirmi yılda katedilen yolu iyice göstermektedir.

Rasih Nuri

DOST

Ben berceste mısraı buldum
Hey ömrümce söylerim
Gözden, gezden arpacıktan olsun
Hey ömrümce söylerim
Bizsiz Ilgazın çam ormanları güzel değildir
Hayda günlerim hayda
Sırtını düşmana verdikçe
Murat dağları güzel değildir
Dost dost ille kavga
Biz olmasak gök yüzü, biz olmasak üzüm
Biz olmasak kömür göz, üzüm göz, elâ göz
Biz olmasak göz ile kaş, öpücük, nar içi dudak
Biz olmasak ray, dönen tekerlek, yıkanan buğday, ayın on beşi
Biz olmasak Taşovanın tütünü, Kütahyanın çinisi
Yani bizsiz
Anne dizi, kardeş dizi, yâr dizi güzel değildir
Ben berceste mısraı buldum
Gel günlerim gel de dol
Gel Aydınlım, İzmirlim
Gel aslanım Mamaktan
"Erzincandan Kemahtan,,
Düşmanlar selâm ister
Gözden, gezden, arpacıktan
Adananın pamuğu dokumada
Diyarbakır, Afyon, Kütahya fabrikada
Ümit işkencede mahzun
Emek işkencede mahzun
Tenim, ayaklarım üryan
Ekmek işkencede mahzun
Ve Divrikin demiri arabada
İşçi, köylü ve işçi birarada
Söyle türküler yadigârı kardeş
Söyle ağrılar yadigârı kardeş
Neden alın terleri
Nimetler, haklar haram oldu sana
Gel günlerim gel de dol
Gel Aydınlım, İzmirlim
Gel aslanım Mamaktan
"Erzincandan, Kemahtan,,
Düşmanlar selâm ister
Gözden, gezden arpacıktan
Sana selâm olsun
Hürriyetlerin meçhul olduğu dünya
Canım Türkiye, memleketimiz
Çalışan halklarile ümmi
Çalışan halklarile garip
Irgadı, esnafı, madencisi, iptidaî âletleri
Kadınları, erkekleri, hapishaneleri
Başı boş suları, dumanlı vâdileri, yoz topraklarile
-İşsizleri, realist şairleri, mücahitleri
Sokak şarkıcısı, keten helvacısı, akşam haberleri satanlarile memleketim
Sana selâm olsun
Sana selâm olsun
Sürgünler, mahkûmlar, hastalar
Alacağın olsun
Seni İstanbul seni
Seni, Bursa, Çankırı, Malatya
Sizlere selâm olsun Üniversiteler
Sizlere selâm olsun
Hürriyeti yazan eller, dizen eller
Sizlere selâm olsun makineler
Entertipler, rotatifler, bobinler
Bu gülünç, aşağılık, namussuz şeyler dışında
Sana selâm olsun
Zincirin, zulmün kâretmediği
Kırbacın kâretmediği büyük tahammül
Ben berceste mısraı buldum
Hey ömrümce söylerim
Gel günlerim gel de dol
Gel Aydınlım, İzmirlim
Gel aslanım Mamaktan
"Erzincandan Kemahtan,,
Düşmanlar selâm ister
Gözden, gezden, arpacıktan.

Enver GÖKÇE

SULHTAN BEKLEDİKLERİ

Başka ülkelerde:
Sabun köpükleri gibi beyaz
Şu kuru parmaklarım arasında oynaşan
Ve mermerden saraylar varmış,
Kâhyanın oğlu Hasan anlatmıştı geçen gün
İmam'ın Fatma'larda.
Salonlarında toplanırmış yetmiş düvel
Çin, Maçin.
Sofralar kurulup,
Ziyafetler verilirmiş her yerde,
Nutuklar söylenirmiş,
Sulh için....
Ben de istiyorum:
Sulh'un olmasını herkesle,
Dönmesini oğullarımızın askerden,
Taze gelinlerimizin çıkıp tarlalara
Sevinç türküsü söylemelerini gür sesle
Ve kurtulmak;
Altmış yaşında el çamaşırı yıkamaktan,
Ekinimin hepsini vermekten tahsildara...

Orhan Müstecaplıoğlu

I

Ahlâk Tarihi

Yazan: Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu. Edebiyat Fakültesi yayınlarından, 391 sahife 190 kuruş, 1945 İstanbul.

Hasan TANRIKUT

Kılıç kuşanan ve harp meydanlarında yalınayak buzlar üstünde gezen sexuel hayatında mistik ve dinî görüşlerin gerektirdiği frenlerden eser bulunmayan Sokratın nesi "içe dönük" tür?

Edebiyat Fakültesinde 1943 - 1944 ders yılına kadar ahlâk derslerini okutmuş olan profesör Ziyaettin Fahri Fındıkoğlunun, Fakülteden çyrılırken yıllarca okuttuğu dersin kitabını neşretmesi şüphesiz çok faydalı olmuştur. Böylece ahlâk derslerinin bundan evvel hangi istikamet ve dünya görüşü içinde okutulduğunu anlamak, bugünkü ahlâk öğretimi ile karşılaştırmalar yapmak mümkün olmaktadır.

Profesör, "giriş" bölümünde ahlâk öğretiminin istikametlerinden söz ederek "Türkiye için sistematik istikametin mümkün olmadığını ve ancak tarihî istikametle ahlâk öğretimi yapılabileceğini yazıyor ve sistematik tedrisat, bu tedrisatı yapan uzvun şahsiyeti ile de alâkadardır. Hususî görüş sahibi bir ahlâk profesörü memleket için henüz uzak bir hayaldir." diye ilâve ediyor. Ahlâk derslerini tarihî istikamette okutmanın daha kolay, sistematik istikametin daha güç, orijinal bir şahsiyete muhtac olduğu muhakkaktır. Bu noktada profesörün fikirlerine katılmamak elden gelmez. Ancak Fakültemizde 1944-1945 ders yılında sistematik ahlâk derslerine devam edenler yukarıki düşünceye hak veremiyeceklerdir. Her halde bütün kisisel kusurlarımızı Türkiyeye yüklemek geleneğinden artık kurtulmamız gerektir. Yüz yıldan fazla bir zamandır hürriyet mücadelesi yapan bir memlekette bugünkü demokrasi tezahürleri ne kadar tabiî ise, yine yüz yıldanberi Avrupaya çıraklık eden kültür hayatımızda bugün orijinal sanat - fikir tezahürlerivle karsılasmamız o kadar tabiîdir. Bununla beraber Profesör Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu'nun tarihî istikametinin ve sırf didaktik derslerinin faydalı olmamış olduğunu aslâ söyliyemeyiz. Hattâ o, derslerile, sistematik ahlâk derslerini anlamak için gereken "ortalama seviye" yi hazırlamış olmak gibi çok önemli bir vazife başarmıştır. diyebiliriz.

Profesör, derslerinde Sternberg, Zeller, Dilthey'in metodlarına baş vurduğunu söylemektedir. Müellif tabiat felsefelerile ahlâk felsefeleri arasında "derunî bir birlik" olduğunu söyliyerek bu birliği psikolojik veriler ile olduğu kadar "yüksek metafizik mülâhazalarla da isbat edebileceğini" yazmaktadır. Tabiat felsefeleri ile ahlâk felsefeleri arasında bir iç benzerlik olabilir. Ancak bu benzerliğin "yüksek metafizik mülâhazalarla" isbat edileceği noktası bize tuhaf göründü. Bu, şu veya bu feylezof vasıtasile Eflâtunun "hayr idesi" ne dönmek olabilir. Bu ise günümüzün realist ahlâk görüşlerile büyük bir tezad teşkil edecektir. Bugünün ahlâk buhranı, yıkılan eski bir dünya görüşüle onun yerini almakda olan yeni bir dünya görüşünün yarattıkları sarsıntıdan başka bir şey şeğildir. Her sosyal düzen beraberinde ahlâkını da getirmek zorunda olduğuna göre yeni ahlâk her türlü ferdî, metafizik ve mistik görüşlerden uzak bir ahlâk olacaktır.

Profesörün 'etos-kosmos' fikrine dokunmak istiyoruz. Burada kosmos tabiat felsefelerine, 'etos ahlâk felsefelerine isaretdir. Her ne kadar kendisi bu iki felsefe arasında bir mevzu birliği olduğunu söylüyorsa da bu ikisini ayırmaktan da kendini alamamaktadır. Reichenbach'ın "Kosmos ve atom" una karşılık gibi gözüken bu iki deyim felsefe tarihinde muhtelif sistemlerin içinde, her feylezofun şahsiyetine göre mâna almaktadır. Her filozof, tabiat felsefesine hangi genel prensipleri tatbik etmisse ahlâk felsefesine de o prensipleri tatbik ederek sistemini meydana getirmiştir. "Etos, kosmos" un bu anlamda bir birlik göstermesi tabiîdir. Ancak bütün felsefe sistemlerinde ayni metodlar egemen olmadığına ve başlıca idealizm - realizm tezadı kendini gösterdiğine göre felsefe tarihi boyunca "etos-kosmos" meselesinde ayni birliğin bulunduğu ileriye sürülemez. Sonra etos felsefelerinin içe, kosmos felsefelerinin dışa çevrilmiş olduğunu söylemek her zaman doğru değildir. Bunu "etos felsefeleri insana, kosmos felsefeleri tabiata çevrilmiştir." şeklinde ifade etmek gerek. Realist görüşler dışdan ayrı veya dışın kendisine irca edildiği bir iç kabul etmediklerine göre bir etos-kosmos ikiliği kabul edemezler.

Bay Ziyaettin Fahri "Felsefenin dünya karşısındaki hayretimizden doğduğu doğru ise, ahlâk felsefesinin de iç âlemimizi temaşa ederken duyulan hayretten doğduğunu söylemek gerekdir" anlamında bir düşünce yazıyor. (Sahife: 20). Ahlâkın içten dışa olduğuna inananlar için böyle bir düşünce —birçok imkânsızlık ve tenakuzları kabul ederek— söylenebilir. Ama bunun aksi bir yolda yürüyenlerce yukarıki düşüncenin hiçbir anlamı yoktur. Bir ahlâkî iç dünyanın meydana gelebilmesi, dıştan ferdin üzerine çevrilmiş bir takım emir ve nehilerin, uzviyetle cemiyet arasında bir karşılıklı etkiler süreklisinin ve tecrübe dediğimiz olayın fertden müstakil olarak var olması gerekdir. Ahlâkî iç dünya bu iç sebebin sonucu olduğuna göre ahlâk felsefesinin içe bakmakdan doğduğunu kabul ettiğimiz anda, onu meydana getiren sebebler zihnimizi kendiliğinden kurcalamağa başlıyacağı için gözlerimiz derhal dışarıya çevrilmek zorunda kalacaktır. İçe bakmaktan doğan hayret ancak mutasavvıflar ve mistikler için olabilir. Ve ancak böyle bir ahlâk hakkında ileri sürülebilir. Bay Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu "İnsanın iç dünyasile dışındaki madde âlemi" ayrılığını kabul etmekle şüphesiz bir düalizm teklif etmiş oluyor. Bunun bir telifcilik olması da çok muhtemeldir. Ahlâk felsefesini "İç hareketlerimize prensip aramak endişesi şeklinde anlayış bizi psikolojik bir ahlâk anlayışına ve Bay Ziyaettin Fahri Fındıkoğlu'nun metodunu tatbik edince de "Yüksek metafizik mülâhazalar" a götürecektir. Artık mistik, tasavvufcu, hattâ dindar ahlâkların eşiğine gelmiş oluyoruz. Müellif esasen Kur'ândan âyetler zikrediyor, tasavvuf ıstılahlarını sık, sık kullanıyor ve mistisizmi inceliyor.. Bunlar bize Etos-

Tanıdıklarım

Yazan: M. KUZUGÜDENLİ

Aklım başıma gelince iki insan tanıdım; A ve B.

A, Toros dağları gibi omuz omuza vermiş, pencereleri kapılarından büyük, içi ve duvarları halı döşeli, dev binalardan birinde; bir kış günü, rahatça yenen bir öğle yemeğinden sonra elinde bir demet kâğıt para ile dünyaya gözlerini açtı. Süplimeli su ile, memleketin en gözde doğum doktoru tarafından yıkandı. Tüylü, yumuşak ve sıcak bezlere sarıldı. İki-üç sütnine tarafından emzirildi. Bir aylık olmadan, el arabaları içinde "çarşı pazar,, dolaşmağa başladı. İlk okula gitti, liseyi bitirdi. Üniversiteye uğradı. Yabancı ülkeleri dolaştı. Para kazanmayı, zengin olmayı, rekabeti, insan kullanmayı, insanlara kendi çıkarma hükmetmeyi öğrendi. Doktor oldu, avukat oldu, yazar oldu, tüccar oldu, patron oldu, fabrikatör oldu, bakkal oldu, çakkal oldu, öz olarak nerede midelere lokma yollayacak bir boğaz ve nerede bütün insanlara sesini duyuracak yüce bir tepe varsa oralarını boğdu, sıktı. Yedi içti, bacakbacağa geçirdi. Yaşadı da yaşadı...

B, bir bahar sabahı, X ağanın bilmem ne kadar -kadınlı erkekli- ırgat yutan tarlalarından birinde, elleri bomboş gözlerini dünyaya açtı. Toprakla belendi, toprağa sarıldı. Anasının burnundan düşer düşmez (Irgatlık) ı öğrenmeğe başladı. Toprak yaladı, ot yolup yedi. Ağasına taptı, işini yaptı. Aç uyudu, tok uyandı. Yazıda yabanda öldü, ahırda öldü, yolda öldü, savaşlarda öldü, durduğu yerde öldü.

Fakat bir gün geldi kafasına : (DANK) dedi "yaşamak anasını sattığımın,. Usta bir işçi oldu kendi branşında. Ama yine yaşıyamadı; şöyle karnı tok. Sırtı pek. Hayat üniversitesinde yalnız yaşanamıyacağını öğrendi. "Dönersem kahpeyim, dedi halka hizmetten,, ve bu adam "Kellesinin içindeki için kellesini koydu,, vesselâm..

Gelecek Sayımızda

RİFAT ILGAZ

in güzel bir şiiri

HEY...

Mahzunsun diyorlar
Mahzun mu olurum hiç!.
Gürül gürül çalışan makinalar
Tunç benizli insanlar her yanda
Türküler.. çelik seslerinden.

Tarlalar, okyanuslar gibi
Uçsuz bucaksız, yeşil..

En güzel rüyalarımı görürüm
seyrederken.
Küçük kasabalarda büyük fabrikalar
vardır;

Uğultuları sarar çevremi
Her düşündüğümde,
Nâzımı okurken duyduğum hissi
Duyarım
Bir şey doğrulur içimde
Dev gibi bir şey
Dağlara denizlere hükmedebilirim.

Öyle aşklar ki...,
Asma boyları bulut saçlariyle
İhtilâl kadar güzel cömert kızlarla
Gölgede kalır Leylâ ile Mecnun.

Daha neler hayal etmem,
Kim demiş ben mahzunum?..

HASANOĞLU

---

kosmos fikirlerinin genel karakteri hakkında yeter bir fikir vermekte olduğundan bu meseleyi geçiyorum.

Eserin başında büyük puntu ile (Sokrat) kelimesi var. Dıştan bakınca Sokrat hakkında büyük bir eser kaleme alındığı sanılıyor. Halbuki cildin içinde Sokrattan başka sofizmden önceki Yunan ahlâkı, sofizmin ahlâkı, Xenophon ve İsokrot, 153 sahife kıraat parçaları var.

Böylece 361 sahifelik kitabın içinde Sokrat 92 sahifedir.

Bay Fındıkoğlu Sokrat'i "İçe dönük,, tip olarak alıyor (Sahife: 97) Sokrat Yunanda tabiat felsefelerinin sonu olarak görünüyor. İlk defa onda ahlâk problemi baş mesele oluyor. Halk efsanelerinin ve Eflâtun'un, onun şahsiyetine kattıkları mistik ve dinî unsurlara rağmen o, gençleri aldatan sofistlere, bakla falile başa geçen idarecilere, asıl meseleyi güzel fakat boş nutuklara feda eden şekilcilere, haksızlıktan başka hiçbir şey yapmayan hâkimlere ve sitenin bütün kanunlarına hücum eden, haklı iddialarında ölüme kadar gitmekten aslâ yılmayan realist bir halk çocuğudur. Sokratın bugün yaşayan bir tarafı varsa o da bu ve bundan ibarettir.

Cemiyetle bu derece ilgili, insanların dertleri ve sevinçlerile bu kadar haşrunesir olmuş ve bu uğurda ölmüş bir adamın nesi "içe dönük,, dür anlamadık. Fikirlerinde mistik denecek taraflar yok değil. Fakat Sokratı büyük ve ebedî yapan felsefesinden çok hayatıdır. Hattâ onu bir filozof gibi değil, kuvvetli bir şahsiyet olarak düşünmek gerekdir. Vatan için kılınç kuşanan, harb meydanlarında buzlar üzerinde yalınayak gezinmekten çekinmiyen, sexuel hayatında mistik ve dinî dünya görüşlerinin gerektirdiği frenlerden eser bulunmayan, daima halkın içinde ve daima her haksızlığı haykırmış Sokrat'ın nesi "içe dönük,,. Eski Yunanda Sokrat kadar dışa dönük ikinci bir şahsiyet gösterilemez. Fakat müellifler onun bu asıl karakterine bakacakları yerde halkın efsaneleştirdiği, Eflâtun'un mistikleştirdiği taraflarına bakarak aslına uygun olmıyan bir Sokrat ortaya atıyorlar. Sokrat aksiyona ve sosal meselelere olan bağlılığı yüzünden nazarî fikirlerindeki mistik nüvelere inkişaf imkânı vermemiştir. Sokratın üzerlerinde durmayıp bıraktığı ve yazmağa bile değer bulmadığı nazarî mülâhazalar Eflâtunda onun şair ve romantik mizacına uygun oldukları için büyük tesirler yaptı. Sonra Eflâtun Sokratı hep bu zaviyeden görerek öyle anlattı. Halbuki Sokratın yaşayış şekline, jestlerine, hareketlerine — objektif tarafına— bakacak olursak Eflâtun'un Sokratı ile gerçeğin Sokratı arasında pek az münasebet olduğunu kabul edebiliriz. Bir kere onun içe dönük olduğunu kesin olarak red ediyoruz. Bay Ziyaeddin Fahri ahlâk meselesi = içe dönük olmak, tabiat felsefesi = dışa dönük olmak formülleri ne inandığı için Sokrat'ta bu formüllere girecek tarafı aramaktadır. "Etos-cosmos,, un anlamı budur. Halbuki tabiat felsefesi olmakla beraber içe dönük; ahlâk felsefesi olmakla beraber dışa dönük görüşler pek çoktur. Bir kere idealizme göre meydana getirilen bütün tabiat felsefeleri içe dönükdür.

Realizme göre vücuda getirilen bütün ahlâk görüşleri de dışa dönüktür. Dinî ve mistik dünya görüşlerinin etkilerile dolu olanlar realist halkçı ve hayatını hiçe sayan Sokrates gibi şahsiyetlere kendi gömleklerini giydiriyorlar. Bergson'un Sokrat üzerindeki tefsiri Z. Fahri'ninkinden geri kalmaz.

HASAN TANRIKUT

KITLIK

Yazan: Ali DÜNDAR

Bu olay; 1942 kıtlık yılının 3 Nisanında, Bünyan İlçesinin Elbaı bucağına bağlı Girveli köyünde aynen oldu. Ve tam bu sıralarda; Uzun yayla düzlüğünü yarıya bölerek hırçın hırçın köpüren, kıvranan Samantı suyu çürük buğday akıyordu. Uzun yayla kıracının buğdayını Çukurova'ya taşıyordu. Çünkü, Pınarbaşı Ofisi o yıl "Devlet hakkı,, olarak topladığı hububatı muhafaza edecek bir yer bulamadığından yağmur-yaş altında bırakarak çürütmüş ve almış araba yükü çürük buğdayı Samantı ırmağına dökmekten başka çare bulamamış...

***

Ogün hava bulutlu ve nemliydi. Rüzgarın önünde sağa-sola serseri serseri kıvranıp duran bulutlar, ağlıyacak gibiydiler. Hafif bir ıslaklık vardı havada. İlkbaharın sarı güneşi bu nemli perdeler arasından buğulu gözlerini arasıra gösteriyor ve uzun zaman kayboluyordu. Vakit öğle zamanıydı. Karakolun önünde büyük bir kalabalık vardı. Üçetek entareli, allı-kırmızılı köy kadın ve kızları, kıl şalvarlı, belleri meşin kemerli, başları viziersiz kasketli, genç-ihtiar köy erkekleri; üçer beşer kişilik kümeler halinde öbekleşmişler, isteksiz isteksiz bir şeyler konuşuyorlardı. Duruşlarından, ürkek ürkek etraflarına bakışlarından, söz söylerlerken gözlerini ayırışlarından oldukça mühim şeyler olduğu anlaşılıyordu. Malum ya can iliğe tak demeyince pek bizim köylüler harekete geçmezler. Ya köyde biribirini öldürecek, ya da hükûmet adamlarından en aşağı bir jandarma gelecek ki bizim köylüler biraz kımıldasınlar.

Neyse, kalabalığa yaklaştım. Hepsi de anam, bacım, babam ve kardeşlerim gibi çok yakından tanıdığım, fakat adlarını bilmediğim; buruşuk suratlı, ak püçekli, kıllı enseli, opraksı topraksı kokan, kambur kambur insanlar. Adlarını bilmediğim dedim ama galiba yalan söyledim; adını bildiklerim, hattâ bazı zamanlar beraber bulunduklarım da var. Topluluğa şöyle bir yaklaşayım dedim, keşke demez olsaydım; gürültü durdu. Jestlerdeki hafif canlılık bütün bütün bitti. Bakışlardaki mâna değişti, ve aksine bütün gözler bana dikildi. Öyle ki, o sıtada işlediğim basit bir suç yüzünden yedikat yerin dibine geçmeyi ne kadar isterdim.

Sonra, öbekleşmeler dağılmağa ve ilerde, söğüt ağaçlarının arasında tekrar kurulmağa başladı. Yalnız ürkek adımlarla bana doğru yaklaşan biri vardı. Ve bu, ayağım kırıldığı zaman memleket hastanesinde yanyana üç ay beraber yattığımız Abbas Ağa idi. Ağa dediğime bakmayın şöyle köyün sondan birinci, bilemedin ikinci gelenlerinden biri. Böylesine bizim köyde "Bağrı yanık,, derler. Ha.. ne diyordum, evet az daha tanıyamıyacaktım. Başındaki saç kırarmış, maviye çalan iri pürtlek gözleri koskoca iki çukura sallanmış, ışıkları sönmek üzere, bacaklar iki dirgen kanadı gibi birbirinden ayrılmış. Boyu biraz kısalmış ve sırtına oldukça suntturlu bir kambur yüklenmiş..

MEMURLUĞUM

Parasız, pulsuz bir memurum
Birinden sonra ayın, otuz gün
Yüzüne hasretim meteliğin.
Öldürecek beni bir gün
Acısı bu hasretin...
Sona erecek öldüğüm gün
Ve o gün:
Emir çıkacak balâdan,
Belediye reisi diyecek çöpçülerine,
Bu zavallıyı götürün, gömün..
Tereke hâkimi
Yazarken terekemi
Yazacak listenin başına belki,
Yıkanacağına müteessir gömleğimi.
Ve sonra:
Caket,
Pantolon
Ve çoraba haret
Pabuçlarımı..
Yekûn: Hepsi dört adet.
Görün dostlar, benim dünya malımı.

Şerafettin AKINCIOĞLU

Hiç çekinmeden yanıma kadar yaklaştı. Gözlerimden kaçmak istiyormuş gibi tâ çenemin altına girdi. El sıkmaya filân lüzum görmeden:

— Selâmünaleyküm, Ali efendi! dedi.

— Va aleyna aleykümüsselâm, Abbas Ağa iyi ki tanıyabildin?

Güler gibi sırıttı:

— İyilik edeni şeytan bile unutmazmış dedi ama ben, böyle bir iş yaptığımı hatırlamıyordum. Sık sık soluyordu. Elleri ve bacakları titriyordu.

— Hayrola Abbas Ağa, nedir bu hal, kız kızan toplanmış gelmişsiniz .. İçini çekti ve çeketimin bir tarafından tutarak:

— Gel hele dedi, şöyle bir taşın üstüne sekilenelim. Ayakta duracak halim yok. Karakol binasının güneşli tarafına geçip oturduk. Güneş biraz parlar gibi oldu. Sonra şosadan üzeri, başları çul-çuvallarla sarılı insanlarla dolu, üstü açık bir yolcu kamyonu boğuk gürültülerle, korna çalarak geçti. Köylüler, konuşmayı bırakarak görünmez oluncaya kadar ona baktılar. Abbas Ağa yüzüme baktı ve:

— Allah hükûmet kapısına düşmanımı düşürmesin Ali Efendi, diye söze başladı:

— Gerçi sen de hükûmet adamı sayılırsın emme, ne de olsa baban, anan bildiğimiz adamlar. Sen de bizden sayılırsın.

— Canım tıraşın lüzumu yok, sen şu meseleyi anlat nedir, bu kalabalık?

— Sorma diye boynunu büktü, sorma. Bu yıl bizim başımıza gelen pişmiş tavuğun başına gelmedi. Hepsini anlatırsam uzun sürer. Aslını ararsan buraya biz gelmedik, getirdiler.

Ben hastanede senin yanında yatarken Fırtıklar'ın Hasan'ı askere almışlar. Evde bir kör anası, üç çocuğu ve bir avradı kaldı. Oğlancağız askere gitmeden çifti çubuğu biraz yoluna koyar olmuştu. Ama, sen de bilirsin iş eksik eteğin eline kalınca Allah kerim. Kader bu ya bu yıl yağmur da yağmadı. Yağmur yağmayınca bizim köylülrin hali zaten malûm. Hele böyle zamanlarda evin erkeğinin başına bir iş gelmeyi görsün. Aç oğlu açsın. Nitekim bizim Hasan'ınkiler de öyle oldu. Hasan'ın avradı yalnız başına tor danalarla sürüp ekerken ses çıkarmıyan muhtar, ekinlerin biçilme zamanı gelince bir "Asker karısına yardım,, dedi, tutturdu. Canı istiyen, istemiyen tırpanı çekip dikili ekini devirdiler. Sonra muhtar, bu "asker karısına yardım,, işine kendisi de karıştı. Kendi kağnısını koşarak sözüm yabana Hasan'ın ekinini harmana çektirdi. Muhtarın kağnıları gündü kendi ekinini gece de Fırtıklar'ın ekinini çekiyordu. Herifin bu işi böyle yapmasında hakkı varmış. Anlattıklarına göre, bir kağnısını muhtar kendi harmanına, bir kağnısını da Hasan'ın harmanına döktürürmüş. Güya gelini bu işe razı etmiş. Sonra harmanları döğdük ve ofis haklarını da verdikten gayri ka-

(Devamı sahife 12 de)

Büyük Hikâye:

ÜÇ ARKADAŞ

(Geçen sayfadan devam)

Orhan Kemal

Bütün gün beklediler.. Yusuf birkaç sefer kapıcıya yalvaracak oldu, lâkin Arnavut kapıcı her seferinde de terslendi. Halbuki "... bi bırahsa yâni, üst başından,, korkuları yoktu. "... hemşerimiz del mi? O da bizcileyin köylü.. Nasıl ossa halımıza acır!,,

Hele birinde Kulaksızların Yusuf öyle yalvardı ki: "Kulun olam evendi.,, dedi, "yolunda ölem!., dedi, "dabannarıyın altını öpem.,, dedi, Arnavutun ellerine sarıldı, birini bırakıp birini öptü nâfile.. Her seferinde de kovuldu, sümsüklendi, tekme yedi.. Sonunda çaresiz, top ağacın altına, ne yapacaklarını "mizâkere,,ye oturdular.

Köse Hasan:

— Burda yatarık... Han parasından ne kurtulurukǃ dedi.

Gece inince üç arkadaş, fabrika kapısına en uzak top ağaçlardan birinin altına bağdaş kurdular, torbalarından ekmek, lor peyniri çıkarıp karınlarını doyurdular. Sonra bol bol cigara içtiler, arada, aydınlık gökte birbirini kovalıyarak geçen kirli bulutlara baka baka, köy tekerlemeleri "çektiler,, hattâ pehlivan Ali ufaktan ufaktan şarkı bile söyledi..

Gece yarısında fabrika paydos edip te işe girip çıkanların gürültülü kalabalığı çekilince ortalık birdenbire sessizleşti. Üç arkadaş beyaz torbalarını yastık yaparak oracığa kıvrılı kıvrılıverdiler....

Sabaha karşı kuvvetli bir yağmurla uyandılar.. Yağmur öyle iniyordu ki... Yusuf, çaresiz:

— Şu kayfiye girek bari! dedi.

Ortalık ışıyana kadar yağmur hiç durmadan yağdı. Etrafı sel sele verdikten sonra hava siyah bulutlardan sıyrıldı, güneş doğdu, sokakta yalın ayaklı çocuklar peydalandı.

Üç arkadaş çaylarını içip, çayhane mangalının marsık tüten ateşinde ıslak üstbaşlarını kurutup ne yapacaklarını "mizakere,, ederlerken, yanıbaşlarında çok sarı yüzlü, elleri damarlı damarlı ufacık bir ihtiyar, konuşulanları dinliyor, arada acı acı gülümsüyordu.

Bir ara Kulaksızların Yusuf, pehlivan Ali-yi dürttü, ihtiyara duyurmadan:

— Beri gel lan... dedi. Derd illet sâbi..

Pehlivan Ali sandâlyesini beriye çekti. Ufacık ihtiyar, kendisinden uzaklaşan bu güçlü kuvvetli adama kahırlı kahırlı baktıktan sonra:

— Ne kaçtın oğul, dedi, illetim bılaşmaz, korkma!

Üç arkadaş ufacık ihtiyara suçlu suçlu baktılar.. İhtiyar içini çekti:

— Eh... dedi, fabrika bu... Girin de görün... Bu illeti babamın evinden getirmedim amma, ne fayda...

Berikiler ufacık ihtiyarın "pâlike adamı,, olduğunu anlamışlardı. O'ndan "pâlike dilini,, öğrenmek çin konuşma kapısı açtılar.

Ufacık ihtiyar:

— Bu dini boklu fabrikaya on altı sene emek verdim on altı... dedi. Bak, ne ağzımda diş kaldı, ne başımda kıl... Gunlarda din, iman, Allah korkusu ne arama— İşlediller işlediller, ııı yaramadın mı yallah kapı dışarı...

Sonra hayatını anlattı: On sekiz sene evvel Karaman'ın bilmem hangi köyünden kalkıp gelmiş... İlk zamanlar, "Odun yardıraaan,, diye sokak sokak dolaşır, odunları yarılacakların odunlarını yararmış. Sonra gaz yağı satmış. Derken yolu fabrikaya düşmüş. Otuz altı çırçırı olan bir çırçır fabrikasında "Sulu kozacı,, lık yapmış, bu fabrikaya... İptidâ iplikâne, iplikânede "Kesḳesci,, dedikleri masuracılık, sonra Banko'lar, ordan dokumâne... üç ay evveline kadar dokumalardaymış. Sonunda "Allah dost başından ırâğ etsin,, bu illeti kapmış. Bir gün doktora muayeneye varmış, muayenede doktor: ".. sende verem var, çalşamazsın... İşi derhal bırak, istirahat et, kendine iyi bak!,, demiş.

Ufacık ihtiyar şöyle devam etti:

— A dinsiz, imansız herif... Ben de biliyorum bende verem var var a, biz amaliye kısmı, gün kazanır gün yerik. Bana çalışma, diyor, Haldan, efkârdan annamaz imansızlar, çalışmazsam kimin bokunu yerim... Kim çıkarır da beş kuruş verir?

Kulaksızların Yusuf sordu:

— Çetin mi iş?

İhtiyar başını salladı:

— Girin de görün işi... On iki saat ayak üstü... Adamın ilikleri sızlar dinime imanıma. Uykusuzluk da bir yandan... Adam sersemı döner... İşten bir çıkıp, yatağa da şöyle bir uzandın mı, bellerin cesedinden canın çıkıyor, ne konuşmak ister canın, ne yimek... Uykuya bayılıverirsin...

Bütün bunlar, işin zorluğu, üç arkadaşın kulağına girmiyordu. Köse Hasan:

— Gazancı bol mu bâli? diye sordu.

— Ne gezer... Eşşek gibi çalışırsın, at gibi bile yiyemezsin.. Komparatif -kooperatif- der keser, süpür -spor- parası der keserler, vergi der keserler... Nebliym ben keserler oğlu keserler... Üst üste elinde üç, dört lira kalır kalmaz...

Kulaksızların Yusuf, Köse Hasan'la, pehlivan Aliye baktı, bakıştılar. "... üç dört lire! Daha ne ossun? Şeher uşâ cip doymazımış!,, Gibilerden düşünmüşlerdi... Onların orda bütün kış -kar bâzan Mayısa kadar kalkmazdı- ya "kahve götü beklerler,, yahut evden çıkmazlardı. İş olsa, yakın büyük köylere oduna, kazmaya ne gitseler, pek pek otuz kırk kuruş gündelik alabilirlerdi. O da her zaman değil.

Yazınsa herkesin iyi kötü biraz "buğda,, sı, arpası olur, herkes kendi işini kendi görür, hiç ekini olmayanlarsa çokça olanlara yardım eder, ekini yardımlaşa biçer, emeklerine karşılık "buğda,, alırlardı Onun için, üç, dört lirayı duyunca gözleri parladı.

Kulaksızların Yusuf asıl öğrenmek istediğini sordu:

— Öyle mi? dedi, buranın sâbı bizim hemşerimiz. Köylümüz deel a, bizim sancaktan... Nasıl görebilirik ola?

Ufacık ihtiyar omuz silkti:

— Kulağasma... dedi, bunnar hemşeri ne tanımaz... Bunnara iş gördürecek adam lâzım. Güçlü, kuvvetli misin, elin, kolun sağlam mı, get ustalara. Ustalar şöyle depeden ağrı bir bakar, boş yer varsa seni alır, yoksa koyuverir... Deha, fabrikanın önü tekmil işsiz dolu...

Uzun uzun öksürdü. Yere kocaman bir balgam çıkarıp ağzını koluyla sildikten sonra:

(Devamı var)

Serbest Nazmin Hususiyetleri

(Baş tarafı 5 inci sahifede)

bekleri,,ni yazmış ve arkadaşlarına okumuştur. O sıralarda Nâzım 19-20 yaşlarında idi. (Nâzım 1901 doğumludur) Rusçayı henüz bilmiyordu. Maamafih Nâzımın nazmiyle Mayakovsky'nin nazmı arasında da fark vardır. Mayakovsky'yi Rusçadan okuyanlar görürler ki, bu şair bir nevi Rus aruzunun müfrit bir müstezatlı şekliyle yazmıştır. Nâzımda bu aşırı müstezadlı aruz yoktur. Sonra muhteva bakımından da iki büyük şair arasında fark vardır. Mayakovsky'nin —Galiba 930 da— intihar etmesi onun ferdiyetçiliğini, Nâzım Hikmet'in muhtelif mahkûmiyetlerden sonra 937 denberi de hâlâ hapishanede olmasına rağmen İstiklâl Savaşı destaniyle meşgul olması (7) Nâzımın cemiyetçi ve idealist olduğunu açıkça gösterir.

Nâzımın şiir tekniğini izah etmek istiyenler, onda çok defa formüller aramağa kalkmışlardır. Fakat Nâzımı serbest nâzım, serbest vezin, yahut serbest ritmik nazım adlarına bağlamak ve en büyük şairimizi yeni bir şekil yaratmış olarak mütalea etmek hatadır. Zira o, bir fikrin, bir idealin adamıdır. Fikrinin ve idealinin gerektirdiği derinlikte bir şiir yazarken o havaya uygun bir şekil yaratır.

Bizce Nâzım Hikmet muztarip dünyanın hasret çektiği en büyük şairler çapında memleketimizin en şerefli ve kahraman şairidir.

Gelecek yazımızda Nâzımın açtığı yolda yürüyenlerin edebiyatımıza getirdiği havayı mütalea edeceğiz.

(7) Bu meşguliyetini İsmail Habib Sevük'ün Edebî bilgilerinden anlıyoruz. O kitapta son şeklini almadığını tahmin ettiğimiz ve şairden müsaade alınmadan neşredilmiş bazı noksan parçalar vardır.

GERÇEK
Gündelik Siyasî Sabah
GAZETESİ

GÜN
Haftalık Kültür ve Aktüalite Dergisi

ÖNCE EKMEKLER
BOZULDU
Oktay AKBAL
HİKÂYELER

Avrupada Halk Hareketleri

(Baş tarafı sahife 3 de)

etti; köylülerrden binlerce kişi telef oldu. Bu arada Munster de ele geçirilerek başı kesildi. İhtilâl böylece bastırılmış oldu, ama mezheb ölmemişti. Ordularının dağılması reislerinin ölmesinden sonra bile birbirlerine yardımdan geri durmuyorlardı. Avusturyada, İsviçrede taraftarları vardı ve bir gün o eski saadeti elde edeceklerine inanıyorlardı. Felemenkte, Ren sahillerinde, Bohemyada, Silezyada, Lehistanda Anabatist merkezleri teessüs etmişti. Strazburg bidayette mezhebin "Kudüsü,, sayılıyordu.

Derebeyler, hükümdarlar bu hareketi tenkilden geri durmuyorlardı; ama Anabatistlerde bütün süratile inkişafta devam ediyordu. Müster'in ölümünden yedi sene sonra yapılan belediye intihabında tarikatın en meşhur reislerinden ikisi, belediye reisliğine intihap ediliyordu. Her tarafa davetiyeler gönderilerek binlerce halk koşuyordu. Bilhassa kayıtsız şartsız bir hürriyet havası içinde yaşamak başlıca emelleriydi. Yohan Matist isminde biri hükümdar oldu, müşterek emlâki idare için hâkimler intihap olundu. Şehirde büyük aşhaneler kurularak, her ailenin yemeği buradan temin olundu.

Anabatist saltanatı böyle devam ederken şehir, başpiskoposun kumandasında bulunan bir ordu tarafından muhasara edildi. Yohan Matist bir huruç hareketi esnasında öldü; yerine Yohan di Leyda isminde diğer biri hüümdar oldu. Daha hareketli olan bu hükümdar piskopos'un ordusunu hezimete uğrattı; ilk kararı herkes istediği kadar kadın alabilecek ve istediği zaman boşayabilecekti.

Bu vaziyet karşısında piskopos ordusunu tekrar tensik ederek bu harekete saldırarak şehri zabtetti; ve reisleri öldürüldü. Bu suretle Almanyada 1470 yılında Mezheb ve hak dâvalarile başlıyan ve sonra komünistliğe müncer olan bu hareketler asilzadelerin tazyikı karşısında 1534 de bastırılmış oldu.

Fakat bastırıldığı zannedilen bu hareketten üç sene sonra Felemenk'de Yoha Neli Vilhemsin isminde bir kunduracı Anabatist bayrağını açtı. Hareketleri komünizme kadar gitti; fakat o da Feodalizmin tazyikı karşısında eridi.

Bu harblerden insanlık ne kazandı? diye bir sual sorulacak olsa, yavaşta olsa, daima ileriye gidilmiştir. İşte harb sonu Avrupasında husule gelen halk hareketleri, bu tarihî zenginliklerin inkişafı neticesidir.

Behçet ATILGAN

KITLIK

(Baş tarafı sayfa 10 da)

lanları toparlayıp içeri attık. Her ne hal olursa olsun bu yıl aç oğlu açtık.

***

Baktım, bizim Abbas Ağa sözü uzatacak. Ben bir şey sordum, O kırk dereden su getiriyor.

— Olur, Abbas Ağa dedim, onlar hemen hepimizin başından gezen şeyler ... Elini dizimi nüstüne koyarak sözümü kesti:

— Yok, yok dedi, herkesin başından geçen şey, hiç geçmemiş sayılır. Hele böylesi gözü kör olsun her zaman bazı insanların başından geçer. Mademki acele ediyorsun anlatıvereyim: başka köyleri pek bilmem ama bu yıl bizim köyde kıtlık yaman oldu. Kış sonlarına doğru çok evlerde boz ekmeğin adı unutulmaya başlandı. Evinde erkeği olanlar, gidip şu köyden, bu köyden bir şeyler bulup getiriyorlardı ama, erkeksizler çekiyordu cefayı. Neyse, sözü uzatmıyalım; Hasan'ın kör ihtiyar anası, üç çocuğu, ve avradı, dört-beş gün hiçbir şey yemeden aç durmuşlar. Sonra gelinin aklına Halil Efendilere gidip ne pahasına olursa olsun açlıktan sırsır sızlanan çocuklar için bir avuç birşey istemek gelmiş. Ve aklına geldiği gibi de yapmış. Halil Efendinin oğlunu bilirsin, sürtüğün biridir. Avrada ne dese beğenirsin?

Burada durdu. Kemik ellerinin birini gömleğinin içine sokarak, hatır hatır kaşındı. Etrafına bakındı. Ağzını kulağıma yaklaştırarak:

— Benimle bir ol, demiş. Sonra yine durdu. Yüzüme baktı. Dediğinin anlaşılmamasından korkmuş olacak ki, daha açık konuştu:

— Gelinden istemiş, dedi. Bu elin nikâhlısına söylenecek söz mü? Toy gelin, ne bilsin, vurmuş kapıyı çıkmış dışarı. Ağlıyarak eve gelmiş. Çocukların arasına çekilip oturmuş. Oturmuş ama, aç çocukların sızlanışı, Halil Efendinin oğlunun sözü, gelinceğizin içine işledikçe işlemiş. İçerden urganı almış, çocukların üstüne kapıyı kilitlemiş ve ahıra giderek kendisini asmış...

İçini çekti. Yumruklarını sıktı. Gözlerini Toros dağlarına dikti. Ve hiç bir münasebeti yokken:

— Ah şu dağları kendim yaratsaydım! dedi. Gözlerini yere dikti. Söylediğinden pişman olmuş gibi konuştu:

— Ah şu dağları kendim yaratsaydım! dedi.

— İşte dedi, bizi buraya getirmelerinin sebebi. Şimdi karakol kumandanı bu işi kimin yaptığını arıyor, bulup ta mahdurdu:

— Biz bunları tâbiî kendi aramızda konuştuk, hükûmete karşı Halil Efendinin oğlunun hakkında böyle söylenmez. O zaman iş'n gücün yoksa aç, susuz mahkeme mahkeme sürün. Allah kimseyi hükûmet kapısına düşürmesin!..

***

Gök şiddetle gürledi. Ve hemen peşinden başparmak büyüklüğünde dolular dökülmeğe başladı. Karakolun önünde toplanan köylülerin arasından okkalı bir küfür savruldu.

Akşama doğru güneş, Elbaşı bucağının üstünden boynunu uzattı ve bize güldü.....

Ali DÜNDAR

Babasının çiftliği

(Baş tarafı sahife 6 da)

ne feryat, çığlık... Aralanan kâğıttan zuhur eden manzara dinleyicileri bir anda seyirci durumuna soktu. Birisi: "İnsaf edin dostlar insan şu kadar bin tonluk bir ağırlıkla merkezi arza doğru çekilir de ağrı duyup feryat etmez mi?, ,diye yüksekçe bir sesle söylenince hatip kendine geldi, vaziyeti kavradı ve:

— Bu memleketi mülkiyete hürmet beslemiyen komunistlerden temizlemenin sırası geldi, diye bağırdı. Fakat artık samiin yoktu, herkes müşahitti!

Müessisi:
Esat Adil Müstecaplıoğlu
İmtiyaz sahibi ve neşriyat müdürü:
Hasan Tanrıkut
Muhabere adresi: P. K. 519 İstanbul
Abone: Seneliği 800, Altı aylığı 400, üç aylığı 200 Krş.
Basıldığı yer: STAD MATBAASI